

1900 Selbygg drept av indianer

Hun sto der og myste tilbake mot byen. Det var ikke hver dag hun var om bord i en så stor båt, ja det var nok første gangen. Hun snudde seg og så tilbake på storbyen. Hun tittet på den lille holmen, noen hvisket Nidarholm, men hun forsto ikke helt hva de mente da de fortsatte å snakke om en som het Griffenfeld. Det kunne i og for seg være det samme. Hun hadde løftet minstegutten John opp i armene, som på et vis hvilte på ene hoften hennes mens han ivrig pekte på en båt som passerte. Bernt på seks år dro henne i stakken og ville ha oppmerksomhet, han så ikke så godt der han sto. En smerte skar gjennom henne et kort øyeblikk, det var

nemlig en annen Bernt, som døde fra dem som spebarn. Smerten gnagde igjennom henne nå i det som var en tung stund for henne. Hun skulle på et vis miste sine røtter. Ulike tanker krysset og forsterket smertene ved å forlate alt for å utvandre til Amerika. Bernt dro henne igjen i skjørtet, snakket noe om alt vannet han så. Det åpnet for nye vonde minner, slik det ene kan ta det andre når livet farer forbi i revy. Plutselig var det en tradisjonsfortelling som ofte gikk igjen i familie, en påminnelse om naturens lunefulle hinder, noe å legge seg på minne. Hendelser som ble gjenfortalt som en form for oppdragelse. Hennes tanker var brått hos hennes oldemor Berit, som en augustdag i 1792 hadde druknet i elva Rolta sammen med sin 17 uker gamle baby Ingeborg. Hun het selv Ingeborg, så dette var lett å huske. De skulle

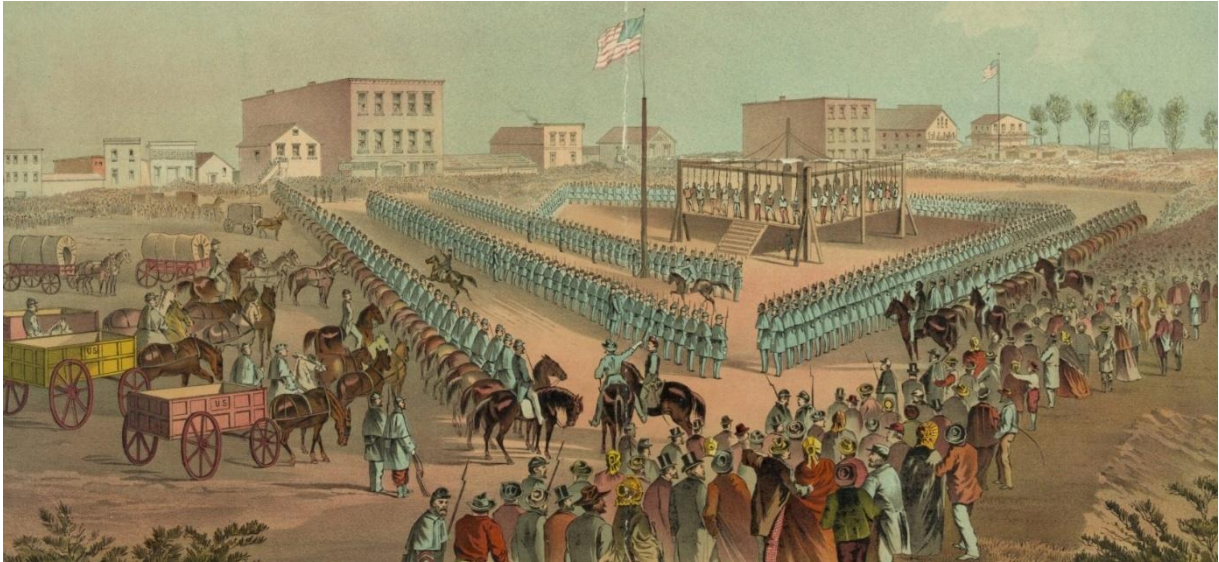
krysse elva på hesteryggen, hesten skled og falt, og de to havnet i vannet. Så var det bonden Ole på Garnes som nektet å gå av hesten ved ferjeleie på Stene i 1843, hesten ble urolig, bonden falt av og druknet. Slik kom disse merkelige tankene akkurat der og da, som en slags forsterkende smerte i en fra før vanskelig og forvirrende tankevirksomhet når hun nå var i ferd med å si farvel til alt og alle. Hun var så utrolig langt nede, så sårbar - men hun klemte godt om ungene og tok seg sammen. Hun måtte ta et skritt tilbake, hennes ivrige og urolige John i armene skulle i alle fall ikke havne i vannet. Fjorden var litt skummel, syntes hun. Vi er i Trondheimsfjorden, like ved Munkholmen, datoen er 8. april 1886 - og vi møter Ingeborg Pålstdatter fra Kårråhaugen i Selbu, som hadde startet sin fysiske utvandring til Amerika sammen med sine sju barn etter at hennes mann døde.

Når du nå nettopp leste overskriften, er jeg ganske så sikker på at dine tanker gikk til Amerika og kampene mellom hvite nybyggere og indianerne, fremstilt gjennom Hollywoods mislykkede forsøk på å gjengi historien. Rett nok var det mange trefninger, men nesten alle var fredelige, basert på nysgjerrighet, utveksling og byttehandel. Flere ensomme pelsjegere og eventyrere vestover ble nok oftere tatt opp i stammen som inngiftet, enn drept. Men Custer sin skjebne ved Little Big Horn den 25. juni 1876 er nok det som fanger vår oppmerksomhet. Og alle filmer endte opp med at cowboyene alltid vant i kampen mot indianerne. Slik også

«Custer's Last Stand» 26. juni 1876 - illustrert av Edgar Samuel Paxson

gjennom barns lek i det vi i vår barndom kalte regelrett «å leke cowboy & indianer». Dette var en krig uten jenter og romantikk. Rollemønsteret var uomtvistelig. At cowboyene eller kavaleriet vant, var like sikkert som at det i vår tid aldri lages en flyger- eller krigsfilm, hvor tyskerne «vinner», til tross for at tyskerne vant både luftkamper/nedskytinger og større slag. På 1800-tallet kom det en rekke indianerreservater, som ble en form for undertrykkelse, som i sin tur førte til spredte opprør. Utbrytergrupper fra ulike stammer, var på såkalt «krigsstien», og enkelte episoder forekom hvor hele hvite nybyggerfamilier ble drept. Tatt i betraktning det

Illustrasjon som viser massehenrettelsen 26. desember 1862 i Mankato i Minnesota

store antallet med driftere vestover og etableringer, var det ytterst få hvite som ble drept. Et unntak er nok The Indian Uprising i 1862. Det hele førte til at 303 siouxindianere ble tatt til fange, og skulle henrettes. Etter mye om og men ble 38 indianere henrettet ved hengning 26. desember i Mankato i Minnesota, i den største massehenrettelsen i USAs historie. Mer enn 40 «indianerkriger» fra 1775 til 1890 skal ha tatt livet av rundt 45 000 indianere og 19 000 hvite. Dette er ifølge Wikipedia et grovt antall basert på tallene fra et overslag fra United States Census Bureau i 1894. Men tallene synes temmelig overdrevet, faktisk tror jeg ikke på de. På den annen side er det stor sannsynlighet for at millioner av «indianere» døde av sykdom og epidemier etter å ha kommet i kontakt med de «hvite». Vikingene kalte «indianerne» for «skråling».

Når det snakkes om *indianerkriger* har mange en tendens til å gruppere indianere under én overskrift. Men slik var det ikke. Amerikanske indianere er forskjellige «folkeslag» med sin egen kultur og historie. De levde i samfunn som var organisert på forskjellige måter. Indianerne tok beslutninger om krig og fred på lokalt nivå, selv om de noen ganger kjempet som del av en kompleks allianse. Noen ser på indianerkrigene som en «rasekrig» mellom indianere og «hvite». Dette er for enkelt. Indianere og hvite kjempet ofte side om side, og indianere kjempet ofte mot andre indianere. Både dyr og mennesker har alltid beskyttet sine revir, med matauk som det primære.

De såkalte «indianerkrigene» sluttet på et vis med massakren ved Wounded Knee den 29. desember 1890, hvor rundt 200 dakotaer ble drept av U.S. 7th Cavalry Regiment. Det heter seg at først tok de hvite bøffelen fra indianerne, så ble ulike stammer satt opp mot hverandre - og resten ordnet reservatene og alkoholen opp med. (Se for øvrig kapitlet *1862 Et inferno på prærien* under linkene «Historier» og «Amerika og utvandring» på web'n:

Det frosne liket av høvdingen Spotted Elk ved Wounded Knee

www.historiefortelleren.no). Undertegnede har vært mange ganger ved «Custer's last stand» ved Little Big Horn, og det gir selvsagt inntrykk: ca. 242 soldater ble drept, og ca. 136 indianere. Men mine to besøk til Wounded Knee i Pine Ridge var kanskje sterkere. Det skal sies at tallene vedrørende relaterte drepte varierer sterkt ut i fra hvordan en «utvider slaget», samt senere vitneuttalelser fra indianerhøvdinger til amerikanske myndigheter.

De stivfrosne likene av indianerne ble lempet ned i en fellesgrav

De hvites behandling av indianerne er nok generelt en skamplett i Amerikas historie, og enkelt utvandrere fra Norge var nok med på dette. Men det blir for enkelt å dømme våre forfedre. Tror du at nettopp du ville ha gjort noe annerledes? Det var sannelig ikke enkelt å komme fra Norge og dra vestover inn i det totalt ukjente på flere måter. Enhver utvandring/innvandring har sine sidespor og utfordringer - som ettertiden alltid dømmer de for. Alle lever nemlig i sin nutid der og da, er seg selv nærmest og vet selvsagt ikke om noe annet. Ettertiden derimot vet alt! Og opp i alt dette, må vi ikke glemme at det var millioner av ulike indianere i Nord-Amerika før «vikingene» og/eller Columbus kom. Og når de kom, kom sykdommene til indianerne. De døde som fluer.

I de siste årene har det utbredt seg en spesiell bevegelse i USA, som på en måte fikk bensin på bålet etter det de svarte i Amerika benevner som «*politidrapet på George Floyd*» i 2020, kjent som «*I can't breathe*». Ytterliggående innen Black Lives Matters-bevegelsen har gått løs på

statuer og monumenter fra borgerkrigen, spesielt relatert til Sørstatene. Lignende tanker utspiller seg hos urinnvånere også andre steder. Det ligger muligens en kime til forståelse et sted, men tankespillet blir litt vanskelig for dagens etterkommere. «*Skal nutiden betale for fortidens synder?*». De nordmenn som emigrerte til Amerika, fortrengete nok i sin ytterste konsekvens indianerne, men jeg er ikke så sikker på at disse nordboerne så det slik, eller skjønnte det - hvitheten og kulturkollisjonen ga grobunn for merkelappen «villmenn» som en fellesnevner på alle indianerstammene. Til dårligere tider og mangel på overskudd, til mindre er solidariteten og evnen til å dele. Det er en grunn til at alt og alle deles inn i revir og grupperinger, enten du vil eller ikke.

Så skal vi til Kårråhaugen i Innbygda i Selbu. Her møter vi først Ingebrigt Olsen (1842-1885) og Ingeborg Pålsdtr Garbergstrøen (f. 27. september 1842 - d.1890). De giftet seg i 1864 og fikk etter hvert åtte barn, hvorav ett døde som spedbarn i 1880. En liten kuriositet i forbindelse med bryllupet til Ingeborg og Ingebrigt. De giftet seg i Selbu kirke den 4. juli 1864 (mandag!). Ut av kirkeboka fremkommer det at et annet par giftet seg der samtidig, i alle fall samme dag, nemlig Kari Torstensen Berge (1835-19.12.1904) og Fredrik Torstensen (1824-19.12.1904). Dette paret er tippoldeforeldre til Geir Lønnum (f. 1969) i Trondheim. Ingebrigt dør i 1885, og Ingeborg tar sine sju unger med seg og utvandrer til Amerika.

Kårråhaugen i Innbygda i Selbu en maidag 2025

Ingeborg og ungene forlot Trondheim torsdag 8. april 1886 med mellomliggende destinasjon Hull i England. Turen gikk via Kristiansund og Ålesund med skipet Hero fra The Wilson Line, bygget/ferdigstilt i 1881- og gikk i rute med emigranter frem til 1909. Fra Hull reiste de med tog til Liverpool, som var utskipningshavn for Amerika. For Ingeborg var hovedmålet: Windom i Minnesota, som ligger lengst sør i Minnesota, nord av Jackson og nord av Bergen. At Windom var målet har nok sin bakgrunn i følgende: Ingeborg sin bror, Jon Pålsen Garberg (23), f. 31.oktober 1844 - emigrerte til Amerika 2. mai 1867 sammen med 99 andre fra Selbu på skipet Neptunus med destinasjon Quebec, hvor de ankom den 19. juni. Fregatten «Neptunus» var bygget 1847 i Vegesack, Tyskland. Skipet var eid av Hans Houen i Skien. Kaptein var Hermann Ludvigsen fra Skien. På reisen over var det 347 passasjerer, hvorpå de fleste kom fra Selbu, Aalen og Haltdalen. Dette var første gangen at utvandrere ble protokollført hos politiet i Trondheim. Skipet Neptunus ble til vrak i Atlanteren i 1897.

Hero

Neptunus

Bror Jon ble gift med Brynhild Fredriksdtr Røssethaugen. Deres eldste sønn, Paul, f. 1870, ble drept i 1896 under arbeid i forbindelse med ei trøskemaskin. Foreldrene til Ingeborg og Jon var Berit Gunnarsdtr, f. 9. august 1819 og Pål Jonsen Garberg f. 31. novemeber 1818. De emigrerte 26. august 1870 sammen med sine tre yngste barn (søsken til Ingeborg og Jon): Anne (16), Gunnar (13) og Brynhild (10). De dro blant annet med skipet Norway, og destinasjonen var Rochester i Minnesota. Sammen med disse reiste også ca. 85 andre fra Selbu. S/S Norway (ex. Braemar) ble bygget i 1868 ved verftet Barclay Curle & Co i Glasgow og tilhørte Allan Line. Hovedruten var Trondheim - Kristiansund - Aalesund - Bergen - Glasgow til Liverpool. I perioden 1869 - 1872 hadde hun 51 avganger fra Trondheim med emigranter.

Generelt utvandret over Trondheim ca. 20 100 emigranter. Den 8. april 1886 var det 21 personer fra Selbu som forlot Trondheim med skipet Hero. Disse var vår familie i dette kapitlet fra Kårråhaugen, protokollført slik som under her, men som ikke stemmer helt med personalia fra Selbuboka, bind 4, side 12.

Mor	Ingeborg	43
Sønnen	Ole	21
Datteren	Kirsti	17
Sønnen	Paul	11
Sønnen	Gunder	10
Sønnen	Ole	9
Sønnen	Bernt	4
Sønnen	John	2

dessuten:

Ole O. Rian	g	36	Green River, Wyoming
Gjertrud Solem	ug	22	New York,
Anne Evensdr Kjøsnæs	ug	17	New York
Peder Hammer	ug	20	Chicago
John Henrikson	ug	20	Chicago
Karin Pedersdr	g	51	Chicago
Mikkel P Eidem	ug	17	Chicago
John Eidem	ug	9	Chicago
John O Grøtte	g	36	Grove City, Minnesota
Nils O Grøtte	ug	33	Grove City
Torstein L Grøtte	ug	23	Grove City
Ingeborg Grøtte	ug	20	Grove City
Karen Grøtte	ug	16	Grove City

Etter at familien fra Kårråhaugen hadde utvandret i 1886, kom en ny familie/slekt til Kårråhaugen. Det var Gjertrud Persdr og hennes tre småbarn som overtok Kårråhaugen. Gjertrud var enke etter Bardo Ingebrigtsen (1849-1885) på Øverplassen på Bårset. De hadde tre barn: Brynhild f. 1878, Karen f. 1882 og Bardo f. 1885 straks etter at faren døde. Denne sønnen Bardo døde 16 år gammel i 1901. Eldstedatteren Brynhild flyttet til Ranheim, ble gift med Iver Olsen Hevle. De fikk en datter: Inga Olive Kvelloaunet i 1900. Faren Iver Olsen utvandret til Amerika, og ingen så eller hørte noe mer fra ham. Brynhild ble eneforsørger. Inga kom etter hvert til bestemor Gjertrud på Kårråhaugen, og der skulle de bli tre kvinnfolk, tre generasjoner - som klamret seg fast i et evig slit: Gjertrud, datteren Karen og barnebarn Inga. Gjertrud lå til sengs på kjøkkenet i 11 år og måtte ha pleie til alt. Da hun døde i 1941 overtok datteren Karen senga og ble sengeliggende i årevis inntil hun døde i 1969. Inga drev et lite karrig bruk, med dertil pliktarbeid på hovedbruket. I tillegg pleiet hun bestemor og tante i årevis. Hun var driftig, sterke, arbeidsom og et kvalitetsmenneske - som mottok sin diplom og medalje, men det ble ingen romanse i dobbel forstand, det var nok lange og slitsomme dager året rundt - og uten mannfolk døde Inga og grenen ut i 1973 som siste bruker av Kårråhaugen.

*Inga Kvelloaunet og tante Karen Kvelloaunet
(foto: fra Jul i Neadalen 2015)*

Kilde her er Solveig og John Borseth. Og i følge et temahefte fra Innbygda skole i 1984 var nevnte Inga den siste «husmann» i Selbu. Relaterte temahefte er en lettfattet og enkel fremstilling av Kårråhaugen, en særdeles nyttig publikasjon for ettertiden, utarbeidet av Magnor Jensen, Gerd Kjøsnes, Haldor Morset, Wivi-Ann Garberg og John Borseth. All ære til disse.

Samling på Kårråhaugen, torsdag 29. mai 2025. F.v: Kåre Olav Skolmli (medhjelper), Bernt Evjen (interessert), Jorunn Helen Wesche (bestemor hennes var femmenning til Ole), Randi Skurseth (oldefar hennes var tremenning til Ole), Ann Moen Rolseth (enke etter Ola Magne Moen, hvis bestefar var tremenning til Ole), Solveig Borseth (kilde) og Nils Even Fuglem (oldemor hans var femmenning til Ole)

Så vender vi tilbake til Ingeborg og hennes barn, som nok ble tatt vare på av broren Jon, som altså hadde kommet til Amerika 19 år tidligere. Mor Berit døde i 1872, to år etter at hun kom til Amerika. Far til Ingeborg og Jon: Pål Jonsen, ble altså enkemann, og skulle få leve tre år til, slik at han fikk nok bli litt kjent med alle sine barnebarn som plutselig dukket opp fra Norge. Eldstemann i ungeflokken, som kom til sin onkel og til sin bestefar i området omkring Bergen, var Ole. Han bygde seg opp en egen farm 1 ½ miles (2,7 km) øst av Bergen Twp, i Jackson County, Minnesota, mens hans mor Ingeborg nok tok over stedet etter sin far Pål (d. 1889). Denne Ole, som ble født på Kårråhaugen i 1864, er bestefar til Ilene Marie Ingbrigtsen Wilson - som er min kontaktperson i Amerika, og som jeg personlig har møtt i Denver, Colorado. Hun er behørig nevnt i kapitlet «1914 Mord i Bergen, Minnesota» i *Stjørdalens krønike*, bind 22. Kapitlet ligger også ute på min web.

www.historiefortelleren.no

Under Ner-Kårråhaugen i *Selbu i fortid og nåtid*, bok nr.4, side 12 står følgende hva gjelder barn nr. 5: «Ole, f. 1877, drept av en indianer i Sør-Dakota, ugift». Her brukes korrekt «en» (1 person). Men så har den/de som har matet vedkommende inn i databasen på Granby i Selbu skrevet: «Drept av indianerne i Sør-Dakota». (Se Ole Ingbrigts. Kvelloaunet, Id 1297). Plutselig er leseren tilbake hos førstetanken: hvite nybyggere drept av indianere. En dramaturgi tar plutselig form i topplokket hos de fleste, helt naturlig - slik vi er indoktrinerte. Men slik var det ikke. En skal altså her merke seg at det er

Ilene Wilson

snakk om en ny Ole, ikke Ole, unge nr. 1 - og bestefar til Ilene Wilson, men Ole Olsen Kvelloaunet, f. 1877, kalt Ole Qvello i Amerika. Hans mor, Ingeborg, f. 1842 - blir dermed søskenbarn av bestemor til Ilene, eller enklere sagt: Ole er dermed grandonkel til Ilene Wilson. Vi ser altså at Ingeborg hadde to Ole'r med 13 års mellomrom. Et slikt tilfelle med samme navn, var/er ikke uvanlige ved at ett barn dør og ett nytt blir født. I andre tilfeller kan det være en differensiering i form av ett fornavn til eller ett mellomnavn, men som av en eller annen årsak har blitt utlatt til tross for at vedkommende er døpt med to fornavn. I vårt tilfelle her, finnes det ikke i ministerialboka for Selbu verken ett fornavn til eller noe mellomnavn hos disse to Olene. Og opp i alt dette, kan en vel si at det på 1800-tallet var uvanlig med to fornavn blant allmuen, selv om det var en kontinental skikk og mye brukt blant embetsstanden og adelen.

Ingeborg, som mistet sin mann, og tok med seg ungene til Amerika - var nok blant de som på en måte kom til dekket bord. Hennes nære familie ventet på henne, og flere av hennes barn og barnebarn slo seg ned i samme området når de ble store nok til å stifte bo. Men dette skulle Ingeborg ikke få oppleve, da hun døde i 1890 etter kun fire år i «the promised land». Hennes sønn Ole, nevnt som unge nr. 5 i avsnittet over her - var unngkar. Og det var ute på landet ganske så vanlig at slike en stund ble gårdsarbeidere, ikke ulikt dreng og taus for ugifte i gamlelandet. Med stor sannsynlighet jobbet han seg nordvestover og befinner seg mot slutten av århundre i Roberts County, Sør-Dakota. Trolig holdt han til i nærheten av Sisseton, Han er omtalt i pressen som farmer, men det er nok ikke helt korrekt, og beror på at han hadde sikret seg jord i Long Hallow, twp 124 - som ligger nordvest av Sisseton. Han er nå selveier, under navnet Ole Qvello, men fortsatt ugift. At han var eier av land bevitnes gjennom et innledende sakskompleks fra US-landoffice i Watertown, som jeg sitter på. Her er nevnt en Ole O. Helgeson som i skriv av 30. mars 1900 har stilt spørsmål vedrørende eiendommen til Ole Qvello som lå i seksjon 14 og 23. Jorden var ikke kultivert og det var ikke ført opp våningshus. Ole Qvello bodde altså ikke på eiendommen, og hadde underforstått ikke oppfylt vilkårene tilknyttet sin Homestead Entry no. 24794.

Medhjelpere i Amerika: f.v over Margit Bakke og Jean Marthaler. Neste side: f.v Dianne Eggen og Sharon Carlson

Ole er 23 år og har altså ikke fulgt opp sine forpliktelser ved tildeling av billig jord. Jfr. en form for bo og driveplikt her til lands. Sannsynligheten er stor for at Ole jobbet som gårdsarbeider, på linje med ganske mange andre - på større bruk i nærheten av Sisseton. De første avisreferater tilsier at Ole om kvelden den 13. august 1900 kom i krangel med en Samson H. Renville, en kjøpmann fra Keller sør av Sisseton. Han ble beskrevet som «indianer». I dag hevder noen at en ikke skal bruke ordene «indianer» eller «neger». Men verbalitet er behovsbetinget, og kan ikke bestemmes av andre. Det en vokser opp med blir fort vedkommendes standard. (Navnet Samson i aviser etc., men på graven står det Sampson).

Denne Renville skulle ha blitt sint og slo Ole «with the stock of a gun» (kolben). Utfallet ble slik at Ole måtte ha legehjelp, og Samson ble av myndighetene anklaget for overfall. Neste referat kommer etter at Ole dør seks dager senere, den 19. august. Autopsy/obduksjonen viste

at Ole's hodeskalle var knust (fractured). Samson H. Renville ble nå formelt siktet for mord og rettsaken skulle komme opp i begynnelsen av oktober. Ole Qvello ble gravlagt på Grace Lutheran i Sisseton, Referatene i avisene var unøyaktige og usikre. Men heldigvis gikk alt litt raskere den gangen og rettsaken viste et helt annet forløp og tildragelse.

Samson Renville ble født 26. juni 1870 i Agency Twp i Roberts County. Han var sønn av Gabriel Renville, og Anna Tukantiomaninvin. Gabriel var den siste høvdingen i Sisseton Wahpton stammen og selv «halvblods» for å bruke et uttrykk som i dag kanskje heller ikke er «akseptabelt». Men det bryr jeg meg ikke om. Samson ble gift med Rose Doudan Rice, hvis foreldre var begge lærere i Henderson. Og generasjonen foran der var offisersfamilie, gjennom major J. R. Brown. Samson og Rose giftet seg i Wilmot den 10. september 1892, da de begge jobbet i butikken i Sisseton Agency. Så her møter vi altså et såkalt «blandingsekteskap», tilnærmet Metis (hvit europeer + indianer). I 1898 kjøpte de en butikk i Keller, hvor Samson samtidig ble poståpner. Og det er her dramatikken utspant seg.

Samson H. Renville (faksimile)

Kvelden den 13. august er Ole Qvello ute med «gutta boys», og de befinner seg etter hvert på det lille tettstedet Keller, som mest var kun for et kryss å regne - og som snart skulle bli nedlagt. Tross at det var en mandagskveld, ble de temmelig beruset og i rettsaken kom det frem ifølge avisen Aberdeen Daily News lørdag 6. oktober, at Ole Qvello og en kamerat var så fulle at de i mørket ikke visste hva de gjorde eller hvor de var. På dette tidspunktet er det at tiltalte Samson H. Renville blir oppmerksom på at noen forsøker «å bryte seg inn» i hans butikk og poståpneri. Om det oppsto en krangel, basketak eller ikke, er vel underordnet hva gjelder berusede personer. For å forhindre ran, ødeleggelse eller hva Samson måtte tenke, valgt han i alle fall ikke å skyte, men bruker revolveren som en hammer for å redusere inntrengeren med i det minste en teknisk knock-out. Uansett blir det nok kraft bak slaget til at Ole trolig gikk i gulvet, beruset som han var, og han ble påført et sår som måtte behandles. Vi gjør ikke noe mer ut av dette. Retten ble satt tirsdag 9. oktober, og juryen trakk seg tilbake torsdag 18. oktober. Juryen brukte 10 timer på å komme frem til frifinnelsesdom.

Den siktede Samson H. Renville hadde hele fem advokater, og var fra en meget respektert familie. Dette, sammen med at saken varte mange dager, pluss at juryen brukte så lang tid - tyder nok på at saken var komplisert. Forsvaret besto av en rekke påstander, alt fra benektelse av at Renville begikk forbrytelsen, til påstanden om at hvis han hadde antatt skadene, ville de ikke ha vist seg å være dødelige, om det ikke hadde vært for «feilbehandling» fra legen som «la på såret på avdødes hode». Altså la forsvaret skylden på legen.

Uten å gå nærmere inn på sakens omfang og resultat, ser vi her et eksempel på at et enkelt ord eller en liten setning i en meget velmenende gårds- og slektsbok, lett kan bli til «lita tue kan velte stort lass» i folks underbevissthet. Det finnes gode indianere også, selv om Hollywood fremstilte de annerledes. La oss derfor se litt på denne Renville-familien.

I 1901 flytter Samson H. Renville butikken sin til Peever, som på et vis hadde overtatt som den dominerende bebyggelsen i området. Ekteparet fikk åtte barn, og i henhold til et referat jeg sitter på, var familien Renville meget respekterte og anerkjente som gode borgere, med æresplass i paraden ved 50-års jubileet for Peever twp. Til tross for at kona het Rose, var det

ingen dans på roser for en indianerfamilie på et reservat. Samson gikk økonomisk konkurs i alle fall en gang. Samson og Rose hviler på The Catholic Cemetery i Sisseton.

Bestefar til Samson H. Renville var Victor Renville, som tross å være halvblods, var i all sin legning, holdning og oppførsel som en fullblods siouxindianer. Dette var ikke uvanlig verken før eller siden inne Renville-familien. De ulike stammer (tribes/band) kunne ha ulike kulturer, hvor selvsagt naturen og levesettet påvirket alt de gjorde og deres utvikling. Indianerne er ikke en homogen og fellesbasert gruppe, men svært så ulike fra stamme til stamme ut ifra språk, tradisjoner, holdninger og trosretninger. For ikke å si skapt gjennom overlevelsesmuligheter innen ulike typer natur, samt fastboende versus nomader. Noen stammer levde isolert og godtok ikke utblanding, for ikke å si innblanding - mens hos andre var det både vanlig og ga en viss status. Derfor var det ikke uvanlig at pelsjegere ble inngiftet i ulike stammer, for ikke å si agenter blant pelshandlere. Slik også innen Renville-familien. Flere stammer sto i sterk motsetning, og lå i konstant krig med andre stammer, hvor hevn og ære var sterke begrep - som kunne gi seg utslag flere generasjoner senere. På 1700-tallet stod ulike stammer på ulike sider i diverse konflikter blant de hvite, f. eks mellom franskmenn, engelskmenn og fødte amerikanere. Dette gjorde seg gjeldende også da de hvite trengte vestover. Noen stammer forholdt seg rolige, andre ble mer aggressive og noen skiftet side ut ifra utviklingen, muligheter og regelrett lot seg kjøpe. Ja, sågar internt i stammer kunne det oppstå strid og splittelse ut ifra valg - som ofte var preget av unge krigere sin utålmodighet. Dette skulle få stor betydning for familien Renville. Jfr. «The indian uprising» i Minnesota.

Chief Gabriel Renville

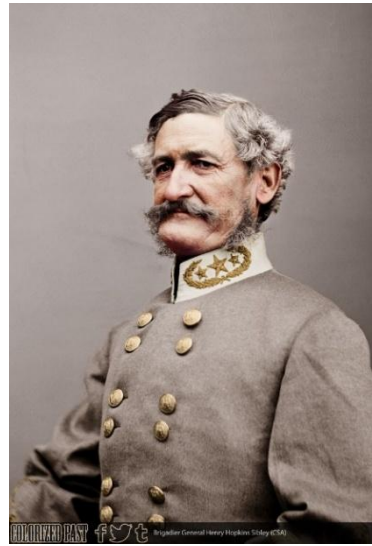

Victor Renville, bestefar til Samson H. Renville, - var en meget ansett «warrior» (kriger) hos Sioux-indianerne som stadig var på krigsstien mot Chippewa-indianerne i Minnesota. Dette skulle bli hans skjebne. En dag i 1832 kom han padlende nedover Mississippi i sin kano. Han ble beskyttet, drept og skalpert av Chippewa-krigere. Bestemor til Samson, Winona Crawford, var barnebarn av Ta-tanka-mani, eller Waking Buffalo som han ble kalt. Winona var faktisk slektning med selveste Little Crow.

Viktor og Winona fikk blant annet sønnen som skulle bli kjent som Chief Gabriel Renville (1825-1892), og er altså far til vår Samson H. Renville som slo Ole fra Selbu i hodet med kolben av en revolver. Denne Chief Gabriel «Tiwakan» Renville var en meget stor personlighet på mange vis, meget anerkjent av Det hvite Hus, hvor han flere ganger hadde besøkt «The Great Father at Washington», underforstått var meget delaktig i forhandlingene for å sikre sin stamme gjennom avtalen som omsider ble underskrevet i 1867. Gabriel Renville sto på de hvites side, og ble sjefsspeider for general Sibley. Da Little Crow brøt ut med sine unge krigere og The Indian Uprising fant sted i 1862, var det etter sigende Chief Gabriel Renville som fikk stanset blodbadet og reddet et stort antall med kvinner og barn. Gabriel, som var en virkelig høyreist og flott kriger, snakket aldri engelsk og ble sett på som den store «peace maker», med et utrolig stort og godt ettermæle. I den forbindelse må nevnes de hvites taktikk om å nettopp bruke indianere mot indianere. Slik er det i alle konflikter og kriger - hvor trusselen kommer innenfra. Å spille folkegrupper opp mot hverandre er velkjent. Tenk om de mange millionene av «indianere» hadde stått sammen mot Columbus, spanjolene og alle immigrantene fra Europa og dertil folkevandringen vestover?

Little Crow

General Sibley

Men ettermæle og omdømme er ofte utformet av relaterte familie selv, og en skal ikke se bort ifra at det var flere stammer og gupperinger som nok heller så på Chief Gabriel som overløper og forræder. Det er klart at de hvite likte alt dette og utnyttet det. Det er alltid noen som lar seg kjøpe.

Etter nederlaget i slaget ved Wood Lake den 23. september 1862, flyktet Little Crow og mange av krigerne hans vestover og tok med seg tre hvite gutter som fanger. Det var ikke uvanlig blant flere indianestammer å røve med seg unger. En av guttene, var den ni år gamle George Washington Ingalls. Han hadde vært vitne til drapet og skalperingen av sin egen far og tilfangetagelsen av hans tre søstre i starten av konflikten. Sent på våren 1863 hadde Little Crow og hans krigere slått leir nær grensen mellom Canada og USA. Guttene ble kjøpt løs tidlig i juni 1863, i bytte mot tepper og hester. Og hvorfor nevner jeg dette her? Jo, fordi at denne niåringen er søskenbarn med forfatterinnen Laura Ingalls med *Huset på prærien*, som mange husker - og hvor blant annet en nabo til Laura, med røtter til Meråker - var nevnt.

Skjebnen til Little Crow kom ikke som følge av et slag. Han og noen andre krigere hadde vært på raid og stjålet noen hester. Kort tid etterpå, om kvelden 3. juli 1863 blir Little Crow og

hans sønn Wowinape oppdaget av en pelsjeger mens de plukket bringebær. Det var Natham Lamson og hans sønn Chauncey, og det kom til skuddveksling. Little Crow ble skutt, drept og skalpert. Året etter, tildelte lovgivende forsamling Nathan Lamson 500 dollar for å ha «gjort en stor tjeneste for staten». Sønnen Chauncey Lamson mottok en dusør på 75 dollar for skalpen. Les mer om «The indian uprising» i *Stjørdalens krønike*, bok nr. 11 - eller se kapitlet utlagt på min web under tittelen: *1862 Et inferno på prærien*.

Da jeg var liten gutt tidlig på 50-tallet tok min far meg med på kino hjemme på Dombås, kanskje Norges flotteste kinosal den gangen etter Colosseum i Oslo, som kom i 1928. Dette med basis i at det var 550 sitteplasser, skrågulv, amfi, offiserlosjer, orkestergrav, scene og serveringsrom (backstage) etc., alt bygd av tyskerne under krigen. Dombås kino ble valgt som Dovre kommunes tusenårssted i 2000, og bygningen ble fredet i 2015. Det var en «indianerfilm», mener den het Hiawatha, men finner den ikke. Ikke tegnefilm, men virkelig film i sterke farger. Uansett, da indianerne i full krigsmaling stakk ansiktene frem fra noen busker i åpningsscenen, ble jeg så redd at jeg skrek så de hørte meg til Oslo, og min far måtte ta meg med ut og hjem igjen. Dette var en opplevelse som har sittet i meg hele livet. Jeg ble veldig mørkredd som barn, og løp alltid i mørke uten å puste.

Så tilbake til «mordet» på Ole Qvello. Undertegnede har brukt meget lang tid og store ressurser på å finne papirene fra rettsaken, sågar en del dollar. Men jeg har ikke lyktes. Håpet var å få kontakt med familien Renville. Etterkommere av Samson Renville var ikke vanskelig å finne, men umulig å få kontakt med tross alle hjelpemidler tatt i bruk. Det ligger som en slags skjult undertone - at de ikke vil ha noe med en hvit mann å gjøre. Dette har jeg faktisk merket i Amerika etter «*black life matters*». Det er noe som skjer flere andre steder også, jfr. her til lands. Krenkelse og rasismebegrepene følger hverandre. Snart er det vi hvite som blir mest utsatt. Såkalt urbefolkning, hvem nå det måtte være, har blitt mye mer aggressive. Myndighetene jatter med og kjøper seg fri - og demonstrantene oppnår trolig sine mål til slutt: penger. Kapitalismen vinner igjen. Det er interessant at ikke en eneste en i familien Renville svarer, til tross for at flere er aktive på Facebook, mest som nett-troll, og påvirker dag og natt med sine sterke meninger om behandlingen av Native Americans/indigenous/five nations.....nå er det ikke lenger snakk om dialog og kunnskap.

Jeg har gjennom hele livet vært interessert i «indianere», men har etter hvert fått mindre og mindre sympati for en del andre minoriteter. Demonstrativ og militant oppførsel og krav lukter det potensiell pengekompensasjon av. En kontakt jeg har innen Minnesota Humanities Center, med norske aner, sier det slik til meg vedrørende manglende kontakt: «.....*reason for her lack of communication might be that she, like many Native Americans, has had bad*

experiences in the past with people using her stories and knowledge for financial or reputational gain. It is a common problem here in the United States”.

Jeg har undersøkt med alle tenkelig arkiver. Ved Roberts County Clerk of Courts, som helt logisk skulle ha papirene, var den innledende kontakten helt topp. Jo da, de hadde papirene fra 1900, men jeg måtte selvsagt betale. Det gjorde jeg. Og det var like dann overfor alle andre muligheter. Den samme, greie og optimistiske tonen. Men straks navnet på saken ble forelagt «*Robert County vs Samson Renville*», ble alt stille. Plutselig hadde de ikke papirene likevel. Merkelig. Er det noe med familienavnet Renville som blokkerer? Eller er det rett og slett en slags «overkill» hva gjelder beskyttelse av «urbefolkningen og innvandrere», slik det er blitt mest en vane i dag. Hvor har det blitt av sakspapirene / dommen? Og er det noen som helst ser at disse papirene heller ikke dukker opp igjen? Jeg synes vedkommende slapp for lett unna - en dreper ikke en selbygg uten å bli straffet!

Tittelen på dette kapitlet kunne tyde på en slik hendelse som tegningen reflekterer, men så var det altså en halvblods indianer i slips og dress som stod bak det hele....

Indianeren Samson Renville fikk «a verdict of acquittal» (frikjennelse) - for å ha slått ihjel en 110 % full 23-åring, som ikke visste hvor han var eller hva han gjorde. Indianerens handling kan derfor ikke engang sies å være i selvforsvar, påstår jeg. En kontakt i Amerika sier følgende: «*Acquittal means that there was insufficient evidence to find someone guilty, but does not mean they are innocent*». Oversatt: «*Frifinnelse betyr at det ikke var tilstrekkelig bevis til å finne noen skyldig, men det betyr ikke at vedkommende er uskyldig*» - altså en ganske så finurlig bruk/tolkning av ord. Jeg trodde at en storjury ga enten «*Guilty*» eller «*Not guilty*». Og så avgjør dommerne kun dommen/straffeutmålingen. Mens vi i Norge overlater alt til partene, først gjennom argumentene og deretter «ett forslag» til dom både fra aktor og

forsvarer. Kompliserte systemer, skulle tro at det hele var bevisst laget av advokater/jurister for å beskytte sin egen berettigelse. Grunnet deadline, må jeg gi opp videre søk etter sakspapirer/dommen.

Etter noen relaterte sidesprang, hvor spor krysses, kom vi «i mål», basert på en enkel bisetning i Selbubok nr. 4, side 12. Det var altså ikke slik du trodde da du leste setningen. Den ga deg assosiasjoner. Vi ble på nytt offer for film og medias makt og påvirkning. Og vi har i dag ikke kommet så mye lengere, men lar oss påvirke av kjendiser som går på redigerte turer, og/eller deltar i fordummende realityserier - hvor til og med NRK i Dagsrevyen må bedrive PR for sine egne «short comings». Og nå kommer Fake News og AI (KI) uten at vi engang reagerer på at vi bruker de to forkortelsene om hverandre. Og hele saken med en indianer som drepte en selbygg - lukter det *ugler i mosen* av, for ikke å si «Ugh Ugh»!